

Grzegorz Bielec¹, Alicja Pęczak-Graczyk², Monika Sobkowska²

¹ UNIWERSYTET WARMIŃSKO-MAZURSKI W OLSZTYNIE

² AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO I SPORTU W GDAŃSKU

ZNACZENIE PRZEKAZU WIZUALNEGO W PROCESIE ADAPTACJI DZIECI 5–6-LETNICH DO ŚRODOWISKA WODNEGO

Cel badań. Celem badań była ocena skuteczności zastosowania wzbogaconej metody wizualnej w procesie adaptacji do środowiska wodnego dzieci 5–6-letnich. **Materiał i metody.** Dwie grupy dzieci: eksperymentalna ($n = 38$) i kontrolna ($n = 33$) uczestniczyły w 20 lekcjach pływania, realizując identyczny program nauczania. W grupie eksperymentalnej wprowadzono wzbogacony przekaz wizualny, prezentując przed każdą lekcją filmy, fotografie i rysunki związane z tematem zajęć. Test umiejętności pływackich przeprowadzono w obu grupach dwukrotnie: po 10 i po 20 lekcjach. **Wyniki.** W obu terminach badań w grupie eksperymentalnej stwierdzono istotnie wyższy poziom umiejętności pływackich w porównaniu z grupą kontrolną. **Wnioski.** Zastosowanie wzbogaconego przekazu wizualnego może wpływać na zwiększenie poziomu opanowania podstawowych umiejętności pływackich u dzieci 5–6-letnich.

Słowa kluczowe: pływanie, nauczanie, dzieci, przekaz wizualny

WPROWADZENIE

Zorganizowane lekcje pływania dla najmłodszych dzieci (pomijając niemowlęta) zazwyczaj są prowadzone zazwyczaj z 5–6-letnimi przedszkolakami. W tym czasie występuje tzw. głód ruchu, ruchliwość dzieci jest duża i ciągle wzrasta. Dzięki zmienności ruchów dziecko nie męczy się szybko (Bartkowiak i Witkowski, 1986). Ćwiczenia w środowisku wodnym są właściwą formą aktywności fizycznej dla przedszkolaków ze względu na szereg pozytywnych bodźców fizycznych i emocjonalnych. Chociaż u dzieci w wieku przedszkolnym obserwuje się pewne trudności w koordynacji ruchowej, na ogół nie odczuwają one lęku przed wodą, cechują się dobrą pływalnością i szybko opanowują podstawowe ćwiczenia pływackie (Stachowiak i Tuszyńska-Stachowiak, 2005). Uczą się unoszenia na powierzchni wody, potrafią wykonać proste ruchy, które zapewniają lokomocję w wodzie (Bartkowiak, 1999; Wilson, 2002). Wyniki badań określających szybkość przyswajania umiejętności ruchowych w wodzie u dzieci sugerują przedział wiekowy 5–7 lat jako optymalny do rozpoczęcia sys-

tematycznej nauki pływania (Anderson i Rodriguez, 2014).

Autorzy prac podejmujących problematykę podnoszenia jakości procesu uczenia się i nauczania czynności ruchowych w środowisku wodnym zauważają konieczność stosowania zarówno metody werbalnej, jak i wizualnej (Dybińska, 2004; Karpiński, 2005; Matynia i Rostkowska, 1989). Przekazywanie informacji słownej, zwłaszcza dzieciom, nie jest łatwe i wymaga od nauczyciela szczególnych kompetencji – nie tylko merytorycznych, ale i wokalnych, które mają szczególne znaczenie podczas lekcji prowadzonych na pływalni. Nauczyciel musi być świadomy wypowiedzianych słów i właściwie formułować swój przekaz. Niezbędną umiejętnością jest posługiwanie się odpowiednią terminologią. Wyniki badań wskazują na dużą skuteczność metody werbalnej w doskonaleniu czynności ruchowych w środowisku wodnym u starszych dzieci i u osób dorosłych (Zatoń, 1993; Zatoń i Szczepan, 2012). Komunikacja werbalna na pływalni napotyka jednak wiele ograniczeń. Zanurzenie głowy dziecka, gwar rozmów, plusk wody lub szum wentylacji są czynnikami, które znacznie

utrudniają prawidłową komunikację werbalną. Dlatego podczas lekcji pływania dużego znaczenia nabierają metody wizualne.

Według Wiszniewskiego (2000) wizualizacja jest świadomym wykorzystaniem wyobraźni do osiągnięcia zamierzonego celu, wykorzystuje takie doświadczenia zmysłowe, jak widzenie, słyszenie, zapach, smak, zmysły ruchu, pozycji. Dzięki obrazowemu przetwarzaniu informacji zachodzi zjawisko ideomotoryki – wyobrażenia o ruchu. Umiejętność wytworzenia prawidłowego wyobrażenia o ruchu będącym przedmiotem uczenia się ma istotny wpływ na efektywność nauczania pływania, zwłaszcza u dzieci w młodszym wieku (Czabański, 2003). Dzieci w wieku przedszkolnym mają umiejętność myślenia konkretno-obrazowego, dlatego pokaz będzie lepszą formą kształtowania u nich nowych umiejętności ruchowych niż instrukcja słowna. Na tym etapie rozwoju dzieci najskuteczniej uczą się, poznając czynność ruchową przez działania praktyczne i naśladowictwo. Jak zauważa Górecka-Mostowicz (2014), „dziecko najpierw spostrzega dane zjawisko, potem naśladuje je w obecności wzoru (naśladowictwo bezpośrednie), a potem naśladuje samodzielnie (bez obecności wzoru)” (s. 73).

Według Wiesnera (1998) pokaz jest metodą nauczania polegającą na celowym przekazaniu uczącemu się informacji wizualnych przez nauczyciela i kontroli ich wpływu na zmiany zachowań ruchowych u ucznia. Autor ten wyróżnia pokaz w wodzie (obserwacja z łądu lub spod wody) i pokaz na lądzie (obserwacja z łądu, z wody; także pokaz filmowy, plansze, rysunki, tablice poglądowe). Właściwie wykonany pokaz umożliwia odwzorowanie nauczanej czynności ruchowej. Pokaz odgrywa istotną rolę również w nauczaniu złożonych, niecyklicznych czynności ruchowych, np. w piłce nożnej (Hodges i wsp., 2006) lub w golfie (Schempp i wsp., 2004). Wyniki badań nad skutecznością nauczania łyżwiarstwa figurowego wskazują na większe znaczenie przekazu wizualnego niż werbalnego w tym procesie (Haguenauer i wsp., 2005). Podobne wnioski płyną z eksperymentów prowadzonych w warunkach laboratoryjnych. W badaniach określających szybkość i precyzję czynności ruchowych osoby posiadające dostęp do informacji wizualnej osiągały znaczą-

co lepsze rezultaty niż te, które były pozbawione takiej informacji (Burkitt i wsp., 2013).

CEL BADAŃ

W dostępnej literaturze niewiele jest prac podejmujących zagadnienia związane z wykorzystaniem metod werbalnych i wizualnych w nauczaniu pływania dzieci, zwłaszcza w wieku przedszkolnym. Celem badań było sprawdzenie, w jakim stopniu wzbogacona informacja wizualna wpływa na efektywność procesu adaptacji do środowiska wodnego u dzieci w wieku 5–6 lat. Za kryterium efektywności tego procesu przyjęto szybkość uczenia się podstawowych umiejętności pływackich: skoku do wody na nogi, nurkowania i ruchów lokomocyjnych w wodzie.

Pytania badawcze:

1. Czy zachodzi związek między zastosowaniem wzbogaconego przekazu wizualnego a szybkością procesu adaptacji do środowiska wodnego?

2. Czy zastosowanie wzbogaconego przekazu wizualnego na lekcji sprzyja szybkości opanowania poszczególnych umiejętności pływackich?

MATERIAŁ I METODY

Grupę badawczą stanowiły dzieci w wieku 5–6 lat uczęszczające do przedszkoli i klas „0” na terenie Bydgoszczy. Podstawowym czynnikiem kwalifikującym dzieci do udziału w eksperymencie był brak oswojenia ze środowiskiem wodnym, ustalany na podstawie deklaracji rodziców. Treść deklaracji stanowiła, że dziecko nigdy nie uczestniczyło w zorganizowanym, systematycznym procesie uczenia się i nauczania pływania.

Dokonano losowego przydziału dzieci do grupy eksperymentalnej i kontrolnej. W grupie eksperymentalnej ćwiczyło 41 dzieci, a w grupie kontrolnej 36. W niniejszej pracy uwzględniono wyniki dzieci, których frekwencja na zajęciach wynosiła co najmniej 75% (15 lekcji), zatem struktura grupy badawczej przedstawiała się następująco:

– grupa eksperymentalna (E) – 38 osób, w tym 25 chłopców i 13 dziewczynek;

– grupa kontrolna (K) – 33 osoby, w tym 18 chłopców i 15 dziewczynek.

Liczba osób w obu grupach nie zmieniała się, tzn. w czasie odbywania kursu nauki pływania nie dołączały do grup nowe osoby. Każde dziecko z grup E i K uczestniczyło w jednej 45-minutowej lekcji pływania w tygodniu przez kolejnych 20 tygodni. Liczebność dzieci w grupach ćwiczebnych była podobna (9–11). Lekcje pływania z obydwoma grupami odbywały się na dwóch krytych pływalniach w Bydgoszczy. Warunki techniczne obu pływalni – tzn. temperatura wody, temperatura powietrza, głębokość wody – były bardzo podobne. Lekcje pływania w obu grupach prowadziła ta sama nauczycielka wychowania fizycznego, legitymująca się 6-letnim stażem pracy w charakterze instruktora pływania. Zajęcia na pływalni odbywały się w godzinach popołudniowych.

Program nauki został stworzony w oparciu o treści programowe zaproponowane przez Dybińską (2009). Założeniem programowym w obu grupach było oswojenie dzieci ze środowiskiem wodnym i zdobycie przez nie umiejętności bezpiecznego reagowania na bodźce pochodzące z tego środowiska. Nauczano umiejętności wykonywania prawidłowego wydechu do wody, wykonywania prostych skoków i nurkowania, wyławiania przedmiotów z dna oraz wykonywania poślizgów na piersiach i na grzbiecie. Na kolejnych lekcjach dzieci uczyły się wykonywania ruchów nóg w pozycji na piersiach i na grzbiecie z deską.

Metodą badawczą wykorzystaną w niniejszej pracy był eksperyment pedagogiczny z zastosowaniem dwóch grup równoległych (Ryguła, 2003). Za zmienną niezależną przyjęto uczestnictwo w 20-tygodniowym kursie nauki pływania, natomiast zmienną zależną były wyniki prób testu podstawowych umiejętności pływackich, świadczących o adaptacji do środowiska wodnego. W analizie wyników pominięto częstotliwość uczestnictwa dzieci na zajęciach jako zmienną pośredniczącą, gdyż wysoka frekwencja była jednym z czynników warunkujących udział w badaniach. W obu grupach w procesie adaptacji do środowiska wodnego stosowano uznane metody niespecyficzne (słowne i pokazowe). W grupie E wprowadzono czynnik eksperymentalny – wzbogacony przekaz wizualny.

Pojęcie „wzbogacony” obejmowało w praktyce stosowanie na lekcjach pokazu uzupełnionego informacją werbalną. Informacja wizualna odnosiła się do kolejnego tematu lekcji i przyjmowała różne formy: pokazu plakatów, pokazu krótkich filmów i prezentacji multimedialnych, przedstawienia fotografii i rysunków wykonanych przez nauczycielkę i inne dzieci. Przykładowo przed lekcją poświęconą ćwiczeniom oddechowym dzieci obejrzały krótki film obrazujący przebieg zabaw oddechowych, takich jak „baraszkujące delfinki” i „kopanie dołka”. Z kolei przed lekcją, której tematem było nauczanie poślizgów w wodzie, prezentowano dzieciom fotografie przedstawiające prawidłowe i nieprawidłowe wykonanie tych ćwiczeń. Na każdych zajęciach w grupie eksperymentalnej poświęcono około 7 minut na przekazywanie tych informacji. Wzbogacony przekaz wizualny stosowano w grupie eksperymentalnej każdorazowo na terenie pływalni, przed rozpoczęciem właściwych ćwiczeń w wodzie. W grupie kontrolnej stosowano te same ćwiczenia i zabawy, poprzedzone pokazem i objaśnieniem, ale bez przekazywania dodatkowych informacji wizualnych.

Do oceny efektywności procesu adaptacji do środowiska wodnego zastosowano test podstawowych umiejętności pływackich (Kalczyński, 1999). Test ten przeprowadzono dwukrotnie w obu grupach: po 10 lekcjach i po 20 lekcjach. Uczestnik mógł zdobyć od 0 do 3 punktów za każdą z trzech umiejętności, maksymalnie 9 punktów. Narzędziem diagnostycznym była „Karta obserwacji zaawansowania ucznia w pływaniu” (Kalczyński, 1999, s. 33) (tab. 1).

Obliczenia statystyczne wykonano w oparciu o program Statistica (StatSoft, Tulsa, USA) w wersji 10.0. Ze względu na jakościowy charakter badanych zmiennych (skok do wody, nurkowanie, lokomocja w wodzie) do określenia różnic między wynikami grupy eksperymentalnej i kontrolnej wykorzystano nieparametryczny test ANOVA Kruskala-Wallisa. Istotność statystyczną przyjęto dla $p < 0,05$.

Tab. 1. Karta obserwacji zaawansowania ucznia w pływaniu

Umiejętności	Nr	Stopnie oswojenia i opanowania ruchów w wodzie		
		początkujący (1)	dobry (2)	bardzo dobry (3)
Skok na nogi	A	z siadu i z przysiadu	ze słupka startowego	w dal i wwyż (chce skakać z rozbiegu)
Nurkowanie	B	całkowicie zanurza się pod wodę	wyławia przedmioty z dna pływalni	wyławia kilka przedmiotów z dna w ustalonej kolejności
Ruchy lokomocyjne	C	wykonuje poślizg w leżeniu przodem	wykonuje poślizg po odbiciu się od ściany	przepływa krótki odcinek naprzemianstronnymi ruchami ramion i nóg

Punktacja: 0–3 pkt – początkujący, 4–6 pkt – dobry, 7–9 pkt – bardzo dobry

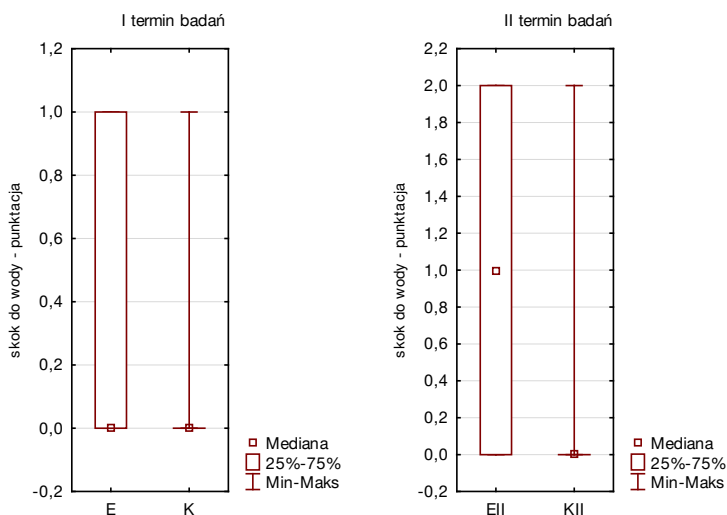
Źródło: na podstawie Kalczyński, 1999, s. 33

WYNIKI

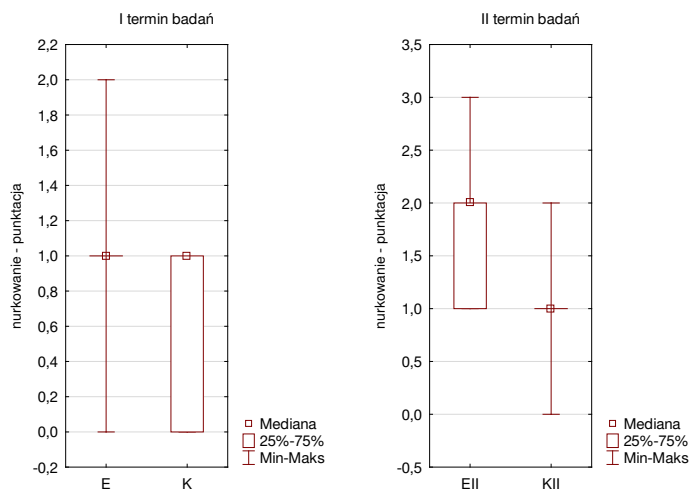
Na rycinie 1 przedstawiono wyniki próby „skok do wody na nogi” w grupie E i K. Po 10 lekcjach pływania mniej niż połowa grupy E potrafiła wykonać skok do wody z siadu, pozostałym dzieciom nie udało się opanować tej umiejętności. W grupie kontrolnej zdecydowana większość dzieci nie umiała wykonać skoku do wody. Obliczenia wykonane za pomocą testu Kruskala-Wallisa wykazały istotną różnicę w poziomie opanowania umiejętności skoku do wody pomiędzy grupami badawczymi ($H = 6,29$;

$p = 0,012$). Po 20 lekcjach większość dzieci z grupy E wykonywała skok do wody z siadu lub przysiadu, kilkoro potrafiło też wykonać skok na nogi ze słupka. Nieliczne dzieci z grupy E nadal nie umiały skoczyć do wody na nogi. W grupie K większość dzieci nie opanowała umiejętności skoku do wody, chociaż nielicznym udawało się wykonać go z siadu, a także ze słupka startowego. Opanowanie tej umiejętności różnicowało istotnie obie grupy także w drugim terminie badań ($H = 18,20$; $p = 0,000$).

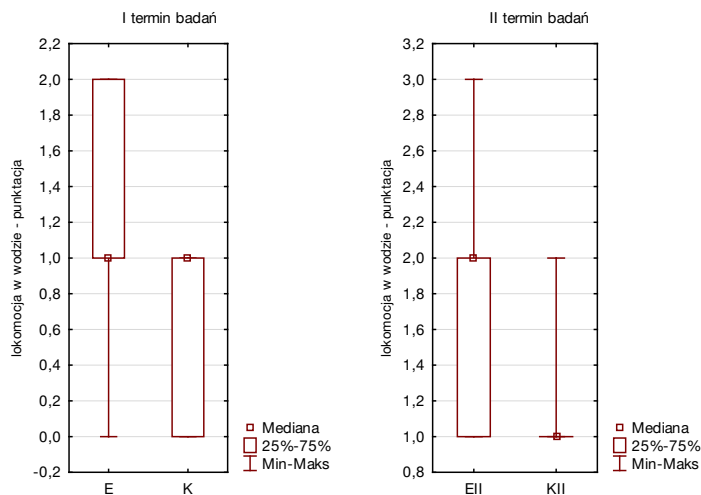
Na rycinie 2 przedstawiono wyniki próby „nurkowanie”. W pierwszym terminie ba-

Ryc. 1. Porównanie wyników próby „skok do wody na nogi” w grupie eksperymentalnej (E) i kontrolnej (K) w pierwszym i drugim terminie badań

Ryc. 2. Porównanie wyników próby „nurkowanie” w grupie eksperymentalnej (E) i kontrolnej (K) w pierwszym i drugim terminie badań

Ryc. 3. Porównanie wyników próby „ruchy lokomocyjne w wodzie” w grupie eksperymentalnej (E) i kontrolnej (K) w pierwszym i drugim terminie badań

dań – po 10 lekcjach – większość dzieci w grupie E i K umiało całkowicie zanurzyć się pod wodę. Liczba dzieci z grupy K, które nie potrafiły wykonać tej próby, była jednak większa niż w grupie E. Ponadto nieliczne dzieci w grupie E umiały już wylawiać przedmiot z dna pływalni. Różnice pomiędzy grupami okazały się istotne statystycznie ($H = 9,71$; $p = 0,001$). W drugim terminie badań wszystkie dzieci w grupie E opanowały umiejętność nurkowania, przy czym większość

potrafiła wylowić jeden zatopiony przedmiot. Kilkoro dzieci umiało wylowić więcej niż jeden przedmiot z dna. W grupie K większość dzieci zanurzała się całkowicie pod wodę, a tylko nieliczni potrafili wylowić jeden przedmiot z dna. W drugim terminie badań umiejętność nurkowania różnicowała istotnie grupę E i K ($H = 25,02$; $p = 0,000$).

Na rycinie 3 zaprezentowano wyniki próby „ruchy lokomocyjne w wodzie”. Po

10 lekcjach pływania większość dzieci z grupy E i K potrafiła wykonać poślizg na piersiach, jednak więcej dzieci z grupy K niż z grupy E nie opanowało lokomocji w wodzie. Duża liczba dzieci z grupy E potrafiła wykonać poślizg na piersiach po odbiciu od ściany; w grupie K nie umiało tego zrobić żadne dziecko. Różnice w stopniu opanowania umiejętności lokomocyjnych pomiędzy grupami okazały się istotne statystycznie ($H = 14,75; p = 0,001$). Po zakończeniu kolejnych 10 lekcji (drugi termin badań) większość dzieci z grupy E wykonywała poślizg po odbiciu od ściany, a niektóre przepływały krótki odcinek za pomocą naprzemianstronnych ruchów ramion i nóg. W grupie K większość dzieci umiała wykonać poślizg na piersiach w leżeniu przodem, a niektóre wykonywały trudniejszy poślizg, po odbiciu od ściany. Odnotowano istotne zróżnicowanie pomiędzy grupami w zakresie opanowania lokomocji w wodzie ($H = 21,05; p = 0,000$).

DYSKUSJA

Rola przekazu werbalnego i wizualnego w nauczaniu czynności ruchowych została szeroko opisana m.in. w pracy Hodges i Franksa (2002). Po dokładnej analizie dostępnego piśmiennictwa autorzy przekazują wiele wskazówek praktycznych dla nauczycieli wychowania fizycznego, którzy uczą zazwyczaj złożonych czynności ruchowych (skoki, rzuty, ćwiczenia z piłką). Autorzy wskazują na potrzebę wykonania różnorodnych pokazów przez nauczyciela w celu zapoznania uczniów z wieloma sposobami rozwiązania zadania ruchowego. Zaznaczają też, że odbiór przekazu wizualnego zależy od wcześniejszych doświadczeń motorycznych ucznia, zatem w wypadku uczniów na poziomie początkującym i na poziomie zaawansowanym w danej czynności ruchowej należy stosować odmienne pokazy. Fuelscher i wsp. (2012) wskazują nawet na konieczność różnicowania metody przekazu informacji w zależności od uwarunkowań percepcyjnych odbiorcy (ucznia). Ich zdaniem w nauczaniu czynności ruchowych, niezależnie od środowiska wykonania i struktury ruchu, można

wyróżnić odbiorców „wzrokowych” i „słuchowych”, dlatego informacja od nauczyciela powinna uwzględniać tę specyfikę percepcyjną.

W eksperymencie prowadzonym wśród studentów wychowania fizycznego przez 3 miesiące uczono techniki pływania kraulem na poziomie standardowym (Kaca i wsp., 2012). W grupie kontrolnej wdrożono dydaktyczne środki wizualne: plansze poglądowe, filmy, pokaz i demonstrację, natomiast w grupie eksperymentalnej wprowadzono ponadto prezentację multimedialną. Uczestnicy obu grup zostali sfilmowani, ale tylko studenci z grupy eksperymentalnej dokonali autoobserwacji i samooceny swoich nagrań. Stwierdzono, że przekaz informacji wizualno-werbalnej wzbogacony o nagrania wideo i prezentację multimedialną wpływa na poprawę efektywności procesu kształcenia umiejętności pływania wśród studentów. W innym badaniu (Dybińska, 2004) oceniano skuteczność nauczania techniki pływania kraulem na piersiach u uczniów 10-letnich z pomocą środków wizualnych. W trakcie 14 lekcji trwających po 40 minut autorka wdrożyła w grupie eksperymentalnej środki wizualne w postaci kart programowanych. Po zastosowaniu testu umiejętności pływackich stwierdzono, że wprowadzenie informacji wizualnych przed badaniem, w trakcie badania i po nim ma związek z poprawą umiejętności pływackich dzieci 10-letnich. Przekaz informacji wizualnej okazał się skutecznym narzędziem w nauczaniu ruchu, wspomagał bowiem samodzielność i samokontrolę.

Zaprezentowane w niniejszej pracy wyniki eksperymentu pedagogicznego wskazują na korzystne oddziaływanie metody wizualnej w procesie adaptacji do środowiska wodnego u młodszych dzieci. Dzieci realizujące zadania wspomagane dodatkową informacją wizualną w dużo większym stopniu osiągnęły cele lekcji niż ich rówieśnicy z grupy kontrolnej. Należy jednak zauważyć, iż poziom podstawowych umiejętności pływackich dzieci z grupy kontrolnej też znacznie się poprawił. Można zatem sądzić, że realizacja przyjętych treści programowych sprzyjała osiągnięciu zakładanych celów nauczania. Przedstawione powyżej wyniki

badań wskazują, iż w metodach niespecyficznych (słownych i pokazowych) stosowanych powszechnie w procesie adaptacji do środowiska wodnego metody wizualne powinny być starannie przygotowywane i szeroko stosowane. Podobne spostrzeżenia wynikają z badań innych autorów. Chrobot (2009) utworzyła grupę eksperymentalną wśród dzieci uczących się pływać i zastosowała w niej dodatkowy przekaz wizualny. Dzieci te osiągnęły o 20% lepsze rezultaty w zakresie czynności ruchowych w wodzie w porównaniu z dziećmi z grupy kontrolnej, w której informacje przekazywano tylko kanałem werbalnym. W badaniach Burzyckiej-Wilk (2010) analizowano efekty przekazu wizualnego z użyciem tzw. języka gestów w odniesieniu do umiejętności pływania u dzieci 9-letnich. Dzieci, u których błędy były korygowane poprzez użycie gestów, przedstawiały bardziej poprawną technikę pływania niż te, którym informacje o popełnionych błędach podawano tylko drogą werbalną.

WNIOSKI

1. Na podstawie wyników badań przeprowadzonych w grupie dzieci 5–6-letnich stwierdzono istotny związek pomiędzy zastosowaniem wzbogaconego przekazu wizualnego a szybkością procesu adaptacji do środowiska wodnego.

2. Wszystkie podstawowe umiejętności pływackie zostały szybciej opanowane przez dzieci, którym przekazywano wzbogacone informacje wizualne.

3. Stosowanie wzbogaconego przekazu wizualnego u dzieci w wieku przedszkolnym wydaje się zasadne ze względu na poprawę efektywności procesu adaptacji do środowiska wodnego.

BIBLIOGRAFIA

Anderson, D.I., Rodriguez, A. (2014). Is there an optimal age for learning to swim? *Journal of Motor Learning and Development*, 2(4), 80–89.

Bartkowiak, E., Witkowski, M. (1986). *Nauczanie pływania. Podstawy bezpieczeństwa w wodzie*. Warszawa: MAW.

Bartkowiak, E. (1999). *Pływanie sportowe*. Warszawa: COS.

Burkitt, J.J., Grierson, L.E.M., Staite, V., Elliott, D., Lyons, J. (2013). The impact of prior knowledge about visual feedback on motor performance and learning. *Advances in Physical Education*, 3(1), 1–9.

Burzycka-Wilk, D. (2010). Effectiveness of visual information in the process of teaching swimming motor activities. *Human Movement*, 11(2), 184–190.

Chrobot, M. (2009). Komunikacyjna rola informacji przekazywanych w procesie kształcenia motorycznego. *Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu*, 27, 10–16.

Czabański, B. (2003). Nauczanie bezpośrednio, podające i poszukujące w procesach doskonalenia sprawności pływackiej. *Człowiek i Ruch*, 2(8), 41–44.

Dybińska, E. (2004). *Optymalizacja informacji wizualnej jako czynnika usprawniającego uczenie się i nauczanie czynności pływackich dzieci 10-letnich*. Kraków: AWF.

Dybińska, E. (2009). *Uczenie się i nauczanie pływania. Zagadnienia wybrane*. Podręczniki i Skrypty, nr 32. Kraków: AWF.

Fuelscher, I.A., Ball, K., MacMahon, C. (2012). Perspectives on learning styles in motor and sport skills. *Frontiers in Psychology*, 3(69), 1–3.

Górecka-Mostowicz, B. (2014). Dziecko jako kreator fikcji w zabawie dowolnej. *Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna*, 2, 71–81.

Haguenauer, M., Fargier, P., Legreneur, P., Dufour, A., Cogerino, G., Begon, M. i wsp. (2005). Short-term effects of using verbal instructions and demonstration at the beginning of learning a complex skill in figure skating. *Perceptual and Motor Skills*, 100(1), 179–191.

Hodges, N.J., Franks, I.M. (2002). Modelling coaching practice: the role of instruction and demonstration. *Journal of Sports Sciences*, 20(10), 793–811.

Hodges, N.J., Hayes, S.J., Eaves, D.L., Horn, R.R., Williams, A.M. (2006). End-point trajectory matching as a method for teaching kicking skills. *International Journal of Sport Psychology*, 37(2/3), 230–247.

Kaca, M., Dybińska, E., Chodiniow, W. (2012). Wpływ wzbogaconego przekazu informacji wizualno-werbalnej na efekty uczenia się i nauczania techniki pływania kraulem na przykładzie studentów AWF w Krakowie. *Pedagogika, Psychologia ta Mediko-Biologiczni Problemi Fizycznego Vihovannia i Sportu*, 2, 161–166.

Kalczyński, L. (1999). Nauczanie. Lekcja pływania w pytaniach i odpowiedziach. W: W. Iwanowski (red.), *Pływanie. Zagadnienia wybrane* (s. 19–80). *Rozprawy i Studia*, t. 319. Szczecin: US.

- Karpiński, R. (2005). *Pływanie. Podstawy techniki. Nauczanie*. Wyd. 4. Katowice: AWF.
- Matynia, J., Rostkowska, E. (1989). *Zabawy i gry ruchowe w nauczaniu pływania*. Poznań: AWF.
- Ryguła, I. (2003). *Proces badawczy w naukach o sporcie*. Katowice: AWF.
- Schempp, P., McCullick, B., St. Pierre, P., Woorons, S., You, J., Clark, B. (2004). Expert golf instructors' student-teacher interaction patterns. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 75(1), 60–70.
- Stachowiak, M., Tuszyńska-Stachowiak, I. (2005). Pływanie dzieci w wieku poniemowlęcym i przedszkolnym jako przygotowanie do uczestnictwa w kulturze fizycznej. *Roczniki Naukowe AWF w Poznaniu*, 54, 131–136.
- Wiesner, W. (1998). *Nauczanie–uczenie się pływania*. Wrocław: AWF.
- Wilson, M. (2002). *Zbiór gier i zabaw z pływania*. Pruszcz Gdański: FFP Agni.
- Wiszniewski, M. (2000). *Potęga wizualizacji*. Białystok: Studio Astropsychologii.
- Zatoń, K. (1993). Optymalizacja słownej metody nauczania pływania stylem klasycznym. *Kultura Fizyczna*, 7–8, 19–21.
- Zatoń, K., Szczepan, S. (2012). The effect of immediate verbal feedback on the efficiency and the effectiveness of swimming. *Baltic Journal of Health and Physical Activity*, 4(2), 91–103.

Abstract

The role of visual message in accustoming 5–6-year-old children with aquatic environment

Background. In the available literature, there are few publications referring to verbal or visual methods for teaching swimming in children, especially of kindergarten age. The aim of the study was to assess the efficacy of applying enriched visual message in accustoming 5–6-year-old children with aquatic environment. **Material and methods.** Two groups of children: experimental ($n = 38$) and control ($n = 33$) participated in a 20-hour swimming course, according to the same curriculum. The experimental group was additionally provided with enriched visual message: before each lesson, the children were presented movies, photographs and pictures concerning the current topic. In both groups, the children's swimming skills were evaluated twice: after 10 and after 20 lessons. **Results.** On both examination dates, swimming skills were significantly higher in the experimental group when compared with the control group. **Conclusions.** The application of enriched visual message may raise the level of acquiring basic swimming skills in 5–6-year-old children.

Key words: swimming, teaching, children, visual message

Praca wpłynęła do Redakcji: 30.01.2016

Po recenzji: 25.11.2016

Zaakceptowano do druku: 29.11.2016

Adres do korespondencji:

Grzegorz Bielec

Katedra Turystyki, Rekreacji i Ekologii

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

ul. Oczapowskiego 5

10-719 Olsztyn

e-mail: grzegorz.bielec@uwm.edu.pl

Jak cytować:

Bielec, G., Pęczak-Graczyk, A., Sobkowska, M. (2017). Znaczenie przekazu wizualnego w procesie adaptacji dzieci 5–6-letnich do środowiska wodnego. *Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu*, 56, 88–95.